

תיאוריה מיקרו-כלכלית: נסים או נפלאות

ירושלים 19 דצמבר 1995

מורי ורבותיי

בדרך כלל אנו פונים בביטוי "מורי ורבותיי" כבדרך השגרה. אבל לא כך פנייתי הערב. כל לימודי האוניברסיטאיים היו באוניברסיטה העברית של ירושלים וכשהתבוננתי ברשימת חברי האקדמיה, עלו בזיכרונותיי עשר תמונות ברורות של עשרה חברי האקדמיה, אנשי האוניברסיטה העברית, כותבים על הלוח, עומדים ומרצים בהתלהבות, מי בחיך ומי במבט חמור ואני מביט בהם משלחן התלמיד, בהערצה רבה: שמואל אגמון, ישראל אומן, יצחק אנגלרד, מיכאל ברונו, אהרן ברק, אריה דבורצקי, מנחם יערי, הלל פירסטנברג, מיכאל רבין ושהרון שלח. כשאני מביט ברשימה זו היום, אני מבין עד כמה התמזל מזלי: האם הייתה איזו שהיא אוניברסיטה אחרת בעולם, איזשהו מוסד ממה שמכונה אצלנו המכללות היוקרתיות בעולם, מעמידה לרשות תלמידיה כבר בשלב הבוגר או המוסמך רשימה מקבילה מרשימה כל כך של דמויות אקדמיות?

אמרו לי שההרצאה הזו אמורה להיות אקדמית ואפשר גם אישית. אז תרשו לי לומר שכל מה שאומר היום בהקשר האקדמי הנו סובייקטיבי לחלוטין, שנוי במחלוקת ואולי מתאר את עצמי יותר מאשר את התיאוריה המיקרו-כלכלית. ואין דבר המביע את הזווית הסובייקטיבית של הדברים שאומר יותר מאשר הזהות של האדם האחראי בעיני יותר מכל אדם אחר לכך שמצאתי עצמי עוסק בתיאוריה מיקרו כלכלית. ובכן מכל הגלריה המכובדת שמניתי, זהו אדם שאיננו מוכר כלל ועיקר בעולם הכלכלה, שאינני חושב שעתיד להיות יועץ לשר האוצר, שלמיטב ידיעתי גם איננו משפטן, מי שאפילו לא כתב מאמרים בכלכלה מתמטית, ושספק אם התכוון למה שגרם (למרות שבודאי סבר שאינני מוכשר מספיק לעסוק בעיסוקיו שלו) וזהו הלוגיקן המתמטי שהרון שלח.

כשהיינו יושבים, חברים ואני, בקפטריה של הספרייה הלאומית, באמצעו של יום כשבמחברותינו כתבי חידה שהעתקנו מלוחות עמוסים שכתב שהרון שלח כמו מורים אחרים בחוג למתמטיקה בירושלים, הייתה בנו השתאות עצומה מהמפגש עם השלמות האינטלקטואלית, אבל הייתה לנו גם הרגשה עמומה שהדברים הללו, למרות ואולי בגלל מידת המופשטות הרבה שבהם יש להם איזה קשר עם החיים. נתקלנו בשמירה קפדנית על נורמות של הגדרה והוכחה ואי נכונות להתפשר עם שום תג. עם יופי והדר של מודל, משפט והוכחה. עם טוהר של דברים שבאו עם השכל, אבל שדברו אלינו דווקא מתוך התעניינות בעולם שמסביבנו. ניסינו לתת למושגים המתמטיים איזה שהם פשרים מציאותיים, הלקוחים מעולם המושגים היום יומי שלנו, וניסינו לפרש את המשפטים המתמטיים המופלאים הללו, לא רק כקשרים בין מושגים הבאים מהעולם המתמטי אלא כקשרים בעולם המושגים שסקרנו אותנו כל כך כסטודנטים צעירים אחרי צבא, וזה עולם האינטרקציה בין בני אדם.

שנה אחרי שיחות הקפטריה הללו, פגשתי את המורה השני האחראי לעיסוקי האקדמיים, מנחם יערי. מנחם הפנה אותי במסגרת עבודה סמינריונית, לספר מופלא של AMARTYA SEN בנושא תורת הבחירה החברתית. לספר זה יש מבנה נדיר. לכל פרק יש פרק מקביל עם סימן כוכב. בפרק ללא הכוכב מתנהל דיון מילולי באקסיומות השונות של תורת הבחירה החברתית ובפרק עם הכוכב הופך הדיון המילולי לשרשרת הגדרות והוכחות מדויקות. כשקראתי את הספר הזה הבנתי שני דברים: ראשית שכלכלה זה דבר שמעניין, מה שלא הבנתי קודם. ושנית, שהקשר הזה בין עולם המושגים שבשפה היום יומית ועולם הסמלים המתמטיים הינו לא רק משחק ילדים. אם לפני אותה פגישה עם מנחם יערי הייתי ראוי להתייחס לעצמי באותה סלחנות שהייתי מתייחס לילד המתבונן בעלים, בהרים ובצללים ורואה בהם דמויות וספורים, אחרי אותה פגישה, קריאת ספרו של SEN, ושמיעת הרצאותיהם של מנחם יערי ו- כאן בא האדם השלישי לו אני חב הוקרה עמוקה- ישראל אומן, הבנתי שמה שעשינו בקפטריה, במקום לעשות דברים אחרים, היה בעצם עיסוק תמים בליבה של התיאוריה המיקרו כלכלית. שכן ענינה של התיאוריה המיקרו כלכלית הוא בדיוק באותם מושגים מופשטים הקשורים לאינטרקציה בין אנשים (הפרקים ללא הכוכב), וכלי העבודה שלה הם המודלים המתמטיים (הפרקים עם הכוכב) והבעיה הקשה ביותר בהבנת משמעותה של "התיאוריה המיקרו כלכלית" היא בעיני מהו הקשר בין אילו לאילו. עניין זה היה חידה בעיני אז, ונשאר לא בהיר גם עתה ועל מחשבותיי בעניין אני רוצה להרחיב מעט את הדיבור הערב.

כדי להיות קונקרטי הבה נתבונן באחד המודלים הפשוטים והנחשבים ביותר מוצלחים בעולמה של התיאוריה המיקרו-כלכלית: מודל הרחוב הראשי של HOTELING. המודל המתמטי בגרסה הפשוטה ביותר, איננו אלא אפיון של שני מספרים בקטע $(0,1)$, המקיימים שכל אחד מהם הינו פתרון לבעיית אופטימיזציה מסוימת בה נתון המספר השני כפרמטר. זה לא כל כך מעניין, לשון המעטה. אבל העניין שלנו איננו בנוסחאות ובמשוואו בפני עצמן אלא כשהן באות יחד עם סיפור רקע. סיפור הרקע, נשמע כמו אגדה או אולי כמו סוגייה תלמודית. שני רוכלים, המוכרים את עיתון העיר, מתחרים על כיסם של צבור קונים הפזורים ברחובה הראשי של עיר. זה אומר "אני רוצה את כול הקונים" וזה אומר "אני רוצה את כל הקונים". שימו לב, כפי שמנחם יערי עמד בהרצאתו כאן לפני מספר שנים הסוחרים של המודל המיקרו כלכלי לא אומרים "כל הרחוב שלי", מתוך עמדה של זכות. הם נכנסים לאגדה רק עם משאלות ולא עם זכויות. ומשאלתם שכמה שיותר קונים ירכשו את העיתון בדוכנם שלהם. אמצעי הפעולה שלהם, בגרסה הפשוטה, הוא בחירת מיקום הדוכן. זה הכל. הם אינם מתחרים זה בזה דרך מחירים, אנו לא מרשים להם לפתוח באש, לקלל, או לפנות לערכאות. והקונה, הוא בסיפור שלנו מרים ראשו מעיסוקיו האחרים רואה את שני הרוכלים ופונה לקנות את העיתון מהדוכן הקרוב למקום הימצאו. במידה ושני העסקים קרובים במידה שווה, שווים הסיכויים שיקנה את המוצר כאן או כאן. כדי להשלים את הסיפור אנו צריכים לפרט את סדר הזמנים של המהלכים של שני הרוכלים. המודל של HOTELING מניח ששני הסוחרים בתחילתו של יום, סימולטנית, באפן בלתי תלוי, מציבים את דוכנם באיזשהו מקום לאורך הרחוב.

איפה יתייצב כל אחד מהרוכלים. כמובן שהמיקום הטוב ביותר עבור רוכל אחד תלוי במיקומו של השני. אם המתחרה ממוקם/יתמקם בקצה הימני של הרחוב מוטב לו להתמקם משמאל למתחרה, כלפי המרכז. אם המתחרה ממוקם משמאל למרכז מוטב לו לסוחר לנשוק לו מימינו. ואם המתחרה ממוקם במרכז, כדאי לו לרוכל שלנו להתמקם גם הוא במרכז, שכן רק אז הוא יקלוט את מחצית הביקוש. במילה מרכז אני מתכוון לחציון אותה נקודה המקיימת שמספר הקונים מימינה ומשמאלה שווה.

כאן מתקרבת האגדה לסיומה. לאגדות יש סוף ובאגדות הסוף טוב. במיקרו כלכלה קוראים לסוף "פתרון" ותכונתו של פתרון שהוא "יציב" ביחס למשהו. הפתרון המקובל לסיטואציות שכאלו הוא זה הקרוי שווי המשקל של NASH. שווי המשקל של NASH של מודל הרחוב הראשי של HOTELING הוא צמד נקודות, מיקומים ברחוב הראשי. כל נקודה בצמד מייצגת מיקום של אחד הרוכלים. כדי להיות שווי משקל על כל מיקום להיות אופטימלי בהינתן המיקום של הרוכל השני. כך אנו מקבלים מודל המתמטי של שתי מקסימיזציות משולבות זו בזו: פתרון האחת מזין את האחרת. X, Y -ו- X אופטימלי ביחס לפונקציה בה Y הוא פרמטר ו- Y אופטימלי ביחס לפונקציה בה X הוא פרמטר.

כל מצב שבו שני הסוחרים אינם ממוקמים בנקודת החציון של אוכלוסיית הקונים ברחוב איננו יציב. מדוע? אם שני הסוחרים אינם ממוקמים באותה נקודה, לכל סוחר כדאי להתקרב לעבר יריבו ולהגדיל את פלח השוק שהוא תופס. ובכל מקרה ששני הסוחרים ממוקמים באותה נקודה, וזו איננה נקודת החציון, יכול כל סוחר, על ידי תזוזה לכוון החציון מבלי לעבור אותו, לתפוס יותר ממחצית השוק. כך נותרנו עם מצב יציב אחד ויחיד שני הסוחרים מתמקמים בנקודת החציון.

הרבה נכתב על המודל של HOTELING. קצת מהדברים הם פשרים אלטרנטיביים. כלכלנים מחליפים את הנקודות ברחוב הראשי של העיר בספקטרום של כמות הסוכר בקולה, ומקבלים מודל של תחרות בין שני יצרנים המתחרים דרך מאפיין של המוצר. אחת המסקנות: הפתרון, שני היצרנים מתמקמים באותה נקודה איננו כל כך רצוי מבחינת רווחת הקונים. אנשי מדעי המדינה, מפרשים כל נקודה ברחוב הראשי כעמדה פוליטית במרחב חד ממדי (ימין מול שמאל). כל מועמד ממקם עצמו במפה הפוליטית מתוך כוונה לקבל את מרבית הקולות. כל אזרח ממוקם איפה שהוא במפה הפוליטית ובוחר את המועמד הקרוב לעמדתו הפוליטית האידיאלית. הפתרון מתפרש: אם במרחב הפוליטי שתי מפלגות, מצען יהיה זהה.

המודל גם הורחב בכוונים רבים. במיוחד אני מבקש להזכיר את ההרחבה של המודל למקרה שבשוק מספר כלשהו של סוחרים, לאו דווקא שניים. כאשר במודל שלשה סוחרים, אין למודל שווי משקל, לכל פרוט של שלשה מיקומים יש לפחות רוכל אחד שכדאי לו לזוז למקום אחר.

כאמור המודל של HOTELING הינו מודל מרכזי מאד בספרות המיקרו-כלכלית. אבל אני בחזרה בשאלת היסוד. מה בדיוק פרוש הדבר שלשתי האופטימיזציות המקבילות שתיארנו אותם, X אופטימלי בהינתן Y ו- Y אופטימלי בהינתן X , יש פתרון יחיד $1/2=Y=X$? ואז מה אם לשלוש

האופטימיזציות במקביל המתארות את שווי המשקל של NASH למקרה של שלושה סוחרים אין פתרון? ומה היה פרוש הדבר אילו לאופטימיזציות האינטרקטיביות הללו (כמו לרבות אחרות) היו הרבה פתרונות? התשובות לשאלות אילו אינן ברורות לי כלל ועיקר.

גישה אחת היא שיש לנו כאן מודל המהווה בסיס לניבוי על העולם, לא זה של האגדות אלא זה שאנו חיים בו. המודל נתפש כניסיון לנבא את ההתנהגות האנושית, על בסיס הנתונים על יכולת הפעולה וההעדפות של היחידות הפועלות על מרחב התוצאות האפשריות. המודל, מתיימר להיות תאור אוביקטיבי של העולם. הממדל היה שמח להוסיף למודל עוד ועוד משתנים: הפשטות של המודל איננה אלא נובעת מהקושי "לפתור מודל מסובך יותר". המודל צריך להיות מאושש במציאות ואם המודל אינו נותן נבויים טובים צריך להחליף אותו באחר.

אילו היה אמנם מתברר שכל אימת שמה שנראה לנו התיאור האובייקטיבי של הסיטואציה דומה למודל של HOTELING, מתמקמים המתחרים באמצע המפה, היה HOTELLING מוחזק בעיני כבעל נס. פרוש הדבר היה שהתיאור הפיסי של הסיטואציה, מי עושה מה ומתי, במה הוא מעוניין, ומה הוא יודע, הוא בסיס מספיק לכתבת מערכת מקסימיזציות שפתרונה, הוא פתרון התנהגות אנושית. של אנשים ממש כמונו: מתלבטים, ומתרגזים. אוהבים ומתנקמים. מבולבלים ומתוחכמים. הכל נמחק לטובת פתרון של שתי מקסימיזציות במקביל.

אבל, צריך הרבה ציניות פוליטית כדי לתאר את המפלגה הרפובליקנית והמפלגה הדמוקרטית כמפלגות בעלות עמדות זהות ואת שני המועמדים לראשות ממשלת ישראל כתאומים סיאמיים. המתיוונים והחשמונאים לא עקפו זה את זה בדרכם למרכז הקשת הפוליטית ברחבת בית המקדש. גם במקום שמדובר בכסף ולא רק בערכים, הדברים אינם כל כך ברורים. לא כל בתי האופנה מיצרים אותם בגדים, ובשוק הקולה בארה"ב פועלות יותר משתי חברות והמצב שם אינו נראה כל כך לא יציב.

בחרתי להעריך את הגישה הזו באחד המגרשים היותר נוחים עבורה. המודל פשוט. הטעונוים פשוטים. האגדה מוכרת. והפתרון אינו נראה מופרך. אבל אפילו מודל זה, הכל כך רחוק מהמודלים המורכבים והמתוחכמים שבהם אנו אנשי התיאוריה המיקרו-כלכלית עוסקים לא מצמיח ניסים.

אני רוצה לדבר בקצרה על שתי גישות אחרות למהות המודלים האילו, מסוגו של המודל של HOTELING. גישה אחת, מתייחסת לפתרון של מודל לא בתור ניבוי אלא בתור המלצה למשתמש. ייתכן יאמר הממליץ לאיש העסקים או הפוליטיקאי, שהמודל אינו מנבא את העולם לפני שפגשת אותי אבל הוא ינבא את העולם אחרי שתשמע בקולי. יש המלצות למדיניות, כתובות בדוחות עם כריכות צבעוניים שבליבת הדו"ח מין מודל של HOTELING כזה. בבתי הספר למנהל עסקים (ולא רק שם) מודלים מיקרו-כלכליים כאלה הם ממש תורה למשתמש. רוב הסטודנטים מחפשים שימושיות למה שהם לומדים. והתוצאה: כל נסיין יודע שעריכת נסוי בתורת המשחקים על תלמידי MBA

תוליד תוצאות שונות מאד מאילו שיתקבלו מצבור סטודנטים אחר. מצטער, מעולם לא הבנתי מדוע אפילו כשיש למודל שווי משקל יחיד המודל יכול להיות בסיס להמלצה. מדוע עלי להניח שהשחקן שאני משחק נגדו או איתו מתנהג לפי פתרון המודל, מצטער, אינני מבין.

ויש גישה נוספת, רצינית למדי לטעמי, שאני רוצה להתעכב עליה לרגע, בטרם אחזור לשהרון שלח. לפי גישה זו תכליתו מודל כמו זה של HOTELING, הינה להקנות אינטואיציות. המודל איננו הקרב האמיתי של החיים אבל הוא מין תרגיל מחשבתי כזה. כמו שחילל בטרם קרב מתרגל על מודל, גם המיקרו כלכלן מתרגל את האינטואיציות שלו על מודל. כך למשל ייעצו לאחרונה כמה מטובי המיקרו כלכלנים בארה"ב לממשלה הפדרלית בתכנון המנגנון ששמש למכירת זכויות לקוי תקשרת מסוימים (SPECTRUM AUCTION). איש לא חשב שאיזה שהוא מודל מוכר של מכירה פומבית, מתאים לסיטואציה המדוברת ואולם, כך נטען יש למומחי המיקרו כלכלה, אינטואיציות טובות שבאו להם, לא מעיסוק במכירות פומביות אלא מעיסוק במודלים מיקרו כלכליים, כמו זה של HOTELING, אבל יותר מורכבים.

זה נשמע לא רע. אוי לו לשחקו השחמט, למצביא בקרב או לאיש העסקים אם יימנע מלחשוב על צעדי יריביו. האין זו אחת הטעויות הנפוצות שאנו עושים כשאנו מתעלמים משיקולי יריבים, ממה שמדריך אותם לפעולה, מייחסים להם שיקולים שהם שלנו ובכלל מתעלמים ממה שהם רוצים ומאמינים? אבל האם המודלים המיקרו כלכליים עוזרים ללומד אותם לפתח יכולות כאילו? אין לי דעה חד משמעית ביחס לשאלה זו. חזקה על מי שחושב שמודלים מיקרו כלכליים פתחו את האינטואיציות שלו שהוא מביע את מה שהוא מרגיש. כשלעצמי מידי פעם אני נתקל בזוית ראייה של משהו שאני סבור שמקורו המחקר המיקרו כלכלי. אבל אינני בטוח שאם במקום להקדיש את עשרים השנים האחרונות למודלים הללו, הייתי עושה דבר אחר, שלא היה מנותק מהאנטרקציה האנושית הייתי בא לידי הבנות שהיו פחותות בשמושיותן עבורי או עבור מישהו שהייתי עובד עבורו. אבל נותרתי עם ההרגשה, ואינני רוצה לטעון ליותר מהרגשה, שפיתוח נטייתם של בני אדם לראות את הדברים, בסיטואציות תחרותיות או בסיטואציות שתופיות, גם מנקודת המבט של המשתתפים האחרים, איננו נעשה באפן מועיל ביותר דרך לימוד המיקרו כלכלה או תורת המשחקים. מחשבה האסטרטגית, כך אני חושש, גם מעודדת שקולים אנוכיים. ושוב תרשו לי להתייחס להרצאתו של מנחם יערי כאן ב-1992 כשבדרכו המדודה שלו ביקר את עצימת העין של המיקרו כלכלה כלפי שיקולים אתיים והעמדת התורה כולה על שקולים של אנטרסים. יכולתנו לראות מפה מה שרואים משם, למטרות שלום או מטרות מלחמה, נראים לי יותר בגדר תכונות נפשיות שלגונת נחמה, למורה יונה אולי לאמא או לספר "הלב" יש יותר מה להציע מאלף מודלים של תורת המשחקים.

ויש גישה נוספת שאתם מתארים לכם שאני מבקש להיות פרקליט שלה. איננו מנבאים, איננו ממליצים ואיננו מחנכים להתנהגות אסטרטגית. ממש כמו שמודל של לוגיקה איננו בגדר נבוי של האופן שבני אדם ייחסו ערכי אמת למשפטים בשפה הטבעית, איננו המלצה למשתמש ואיננו מיועד לחנך אנשים "לחשוב נכון". אנו לומדים את הלוגיקה של השקולים השונים האפשריים אצל מקבלי החלטות בסיטואציות אינטרקטיביות. אנו לומדים מהמודל של HOTELING שהרצון של כל אחד

מהרוכלים להשיג פלח שוק גדול ככל האפשר, כשהוא פועל לבדו מהווה כוח, כוח לוגי, לכוון ההתייצבות של רוכלים במרכז. בחיים, יש לשחקנים שקולים רבים נוספים מלבד הרצון להשתלט על פלח שוק גדול ככל האפשר. יש להם מסורות, הם לא בהכרח מסתכלים על הסיטואציה כסיטואציה חד פעמית, סדר הצעדים הסימולטני איננו בהכרח האופן שבו הם תופסים את הסיטואציה, לא תמיד הם פועלים למקסם את מה שהם מגדירים כמטרתם, הם משתמשים במנגנוני החלטה אחרים כמו חיקוי השכן, והם מאד לא בטוחים לגבי האופן בו האחרים תופסים את הסיטואציה. אנחנו הצופים מהצד, אין לנו מושג מתי הם רואים את הדברים בדרך אחת או בדרך אחרת.

גולת הכותרת של העיסוק במודלים של מיקרו כלכלה הם בעיני, גילוי של עקרונות כלליים הניתנים לניסוח בשפה הטבעית ביחס לדפוסי חשיבה אנושיים. המודל של HOTELING הוא מה שנקרא משחק סכום אפס. לשחקנים ניגוד אנטרסים מוחלט. מה שהיריב מקבל זהו החלק אותו לא אקבל. מה שיותר טוב לי, יותר רע לו ולהפך. דפוס ההתנהגות הנקרא מקסמינימיזציה, מדריך את השחקן לבחור פעולה שתהיה הטובה ביותר עבורו תחת ההנחה הפסימית ביותר לגבי התנהגות היריב. והנה משפט ה-MAXMIN מלמד אותנו שבמשחקי סכום אפס, דפוס התנהגות כזה שקול להגיון של שווי המשקל של NASH. שני מושגים הנראים ממבט ראשון רחוקים כל כך והנה הבהרנו לעצמנו שהם מובילים במשחקים עם ניגוד אנטרסים מוחלט למסקנות זהות. יופי.

זוהי בעיני תכליתה של התיאוריה המיקרו-כלכלית. לא חיפוש נסים אלא רדיפה אחרי מה שישראל אומן קרא בהרצאתו שלו "קשרים" אבל לא סתם קשרים בין עצמים מתמטיים אלא בין דפוסי שיקול, צורות התבוננות על אנטרקציה אנושית שיש בהם מציאותיות בהיותם קרובים לו במבחן התוצאה אלא במבחן הקיום של השיקול. השקולים האילו, צריכים להיות מנוסחים בפשטות, רווחים אבל בהחלט אינם צריכים להיות אוניברסליים או בלעדיים. המודל המיקרו כלכלי, מתבונן בהם בבידוד, ומנסה בסך הכל להבין אותם קצת יותר טוב. לא חיפוש נסים שיתרחשו מול עיננו אלא חיפוש נפלאות באופן בו בני אדם חושבים על העולם האנטרקטיבי בו הם פועלים.

כך, אחד ההשגים הנפלאים של המיקרו כלכלה הינו גילוי אקוילנציה בין הליבה, מושג המתייחס ליכולת קבוצות של שחקנים להתארגן לתועלת כולם, לבין מושג שווי המשקל התחרותי שבמרכזו מערכת מחירים שכל הסוחרים רואים אותם כנתונים ושנמצאים בהרמוניה של שויון בין בקושים והיצעים. כאשר מספר הסוחרים בשוק "גדול מאד" הליבה ושווי המשקל התחרותי זהים. ניסוח המודל והוכחת המשפט של ישראל אומן לא היה בגדר מעשה ניסים, לא היה בגדר המלצה, ולא ניבא שום דבר. אבל הוא מרגש בגלוי עובדה נפלאה על שני אופנים להתבונן בשוק חליפין.

כמה שנים עסקתי במודלים של מיקוח. גם שם יש איזו יחידה שזה אומר רוצה כולה וזה אומר רוצה כולה, אלא שמה שמיוחד שם הוא שללא הסכמה יישארו שניהם בלא כלום. אבל אחרי השנים שהקדשתי למודלים תורת משחקיים של מיקוח, אין לי תחושה שלמודלים שעסקתי בהם יש איזשהו כוח ניבוי, אינני מחזיק עצמי יותר מכל אדם אחר בחדר זה מועמד לנהל או ליעץ לאיזשהו משא ומתן

ואינני מרגיש שהעיסוקים במודלים הללו חידדו את האינטואיציות המקוחיות שלי בשוק. מה שאני כן מרגיש הוא שאני מבין עכשיו טוב יותר, אחרי כל השנים הללו, זה שבתהליכי מיקוח יש שימוש בדפוסי ארגומנטציה מסוימים שיש להם תכונות מעניינות מסוימות ש אין לנו כאן את הזמן לפרט. דפוסי הטיעון שלמדתי הם אחדים מיני רבים ונדמה לי שאני יכול לנסח אותם עכשיו באפן אבסטרקטי ומבין עכשיו קצת יותר טוב את "ההגיון הפנימי שלהם". זה הכל.

פתחתי ואמרתי שמה שאני (ואני מאמין שגם אנשים אחרים) מבין במודלים המיקרו כלכליים, הינם דברים סוביקטיביים לחלוטין. מתארים את עצמי לא פחות מהתיאוריה הכלכלית. כשהייתי ילד, וחלף חנוכה הייתי מציץ בבקר בחלון של החדר שלי, מול שני עצים ירוקים, ומקווה לראות פתיתי שלג לבן. כל כך רציתי שירד שלג שרציתי להיות מטורולוג. מטורולוג, כך חשבתי הוא הראשון לדעת שירד שלג. מספר לילות שהתחילו עם התחזית: "הלילה ירד שלג בהרים" והסתיימו באכזבה קשה, כמו כמה בקרים שהתחילו עם לבן בעיניים ללא התראה מוקדמת, הביאו אותי למסקנה שאין זה המטורולוג היודע ראשון מתי ירד שלג אלא דווקא החנווני השכונתי אריה מנסדורף שהיה הראשון להשכים קום להניח תפילין בטרם שהיה פונה לסדר את בקבוקי החלב. אחר כך רציתי להיות עורך דין המביס את יריביו בקרבות של שכל והגיון חד. כדי להכין עצמי למשימה הירואית זו שאלתי בספרית הפועלים את ספרו של שמואל הוגו ברגמן "מבוא לתורת ההגיון". מה שנותר לי מספר זה לא היה אמנות של וכוח אלא התאור של חיילי בדיל מסתדרים בחצר. כמה תבוסות מוחצות בויכוח פומבי בכתה על "בעד ונגד תנועות נוער", הבהירו לי ששרם יותר חשוב בויכוחים מאשר הבנת כלל ההקשה. ובאשר לראיית התורות בהן אני עוסק כמקור להמלצת מדיניות, היתה לי הזכות לגדול באחת הסביבות המופלאות של ירושלים: שם בשטח שבין הרב מייזל מבית הכנסת של החגים של אבא, הקומוניסט סלה מרסל אוכל הטרפות להכעיס, דודה חנה שהשאירה את בעלה בסיביר ועלתה לארץ עם שני ילדיה, השוחט מחצר התימנים, האלמנה שבנה הסתבך בפלילים, והמשכיל יעקובסון שחבר חיבור על טעמי המצוות, נותרתי עם יראה עצומה לאנשים שם כמי שמבינים את האינטרקציה האנושית היטב היטב.

אז אינני יודע מתי ירד שלג ומתי ישתנו המחירים. אינני פרקליט של הצדק ואפילו לא טוען נלהב לשנוי הסדר הכלכלי. אינני מרגיש עצמי רשאי ליעץ לאיש על בסיס ידיעתי המקצועית. אני מוצא עצמי כופר ביכולת הדברים שאני עוסק בהם להיות בסיס לניבוי איזשהו דבר בעתיד ואינני מוצא את מבחנם של הדברים הללו בשימושיותם. אין נסים במיקרו כלכלה אבל אולי יש כאן נפלאות. מלימודי בחוג למתמטיקה בירושלים למדתי אמות מידה לראות את הנפלאות ולפעמים גם ראיתי אותן במיקרו כלכלה. נותרתי מתבונן בתיאוריה המיקרו כלכלית בסך הכל כאחד סקרון שמנסה להבין קצת יותר טוב את הלוגיקה של האנטרקציה האנושית. לא כל כך הרבה? אולי. ואני מקווה שגם לא כל כך מעט.